

Řecká a římská filozofie po Aristotelovi

Po smrti Alexandra Velikého došlo k rozpadu Alexandrový říše na tři státy: Makedonii, Sýrii a Egypt. Řečtina a řecká kultura se stala základem všeobecné vzdělanosti mnoha národů. Ale i samotná řecká kultura byla ovlivňována neřeckými národy, zvláště Orientem a tím ztrácela svůj původní národní charakter. Tato kultura byla později označena jako **helénismus**. Obdobím helénismu označujeme dobu od smrti Alexandra Velikého, do počátku letopočtu. Athény byly sice zbaveny samostatnosti, ale po kulturní stránce se staly ještě po dlouhou dobu centrem tehdejšího helénistického světa. Hlavně filozofie byla ve velké oblibě, zvláště Sókratés, Platón a Aristoteles. Řecko se dostalo z jedné nadvlády makedonské, pod nadvládu římskou. Starověký Řím poté, co sjednotil Itálii, ovládl postupně říši od britských ostrovů, až po Afriku a Asii. Politicky sice Řím ovládl také Řecko, ovšem kulturně tomu bylo právě naopak. Bohatnoucí Řím začaly zdobit chrámy a sloupové síně řeckého stylu.

Nejpatrněji se tento vliv projevil ve filozofii. Do popředí se dostávají prvky, jako jsou *kosmos*, coby souhrn uspořádání celku světa, *logos*, jako světový rozum a *erós*, jako symbol krásna. Důraz je kladen především na *etiku*. A proto, zatímco helénistická filozofie se opírala o vědecky založeného Aristotela, ta římsko-helénistická čerpala spíše ze Sókrata a Platóna, kteří se ve své filozofii zabývali člověkem nejsilněji. Římané dali světu především dokonale vypracované *římské právo a správu státu*.

Filozofie se v té době stala nejsilnějším duchovním oborem až do počátku vzniku nového náboženství – *křesťanství*. Ale i zde zaujímala filozofie, jak se později přesvědčíme, nezastupitelné místo.

Stoikové

Stoa poikilé byla barevná sloupová síň v Athénách, ve které založil **Zénon Stoik** (pocházel z Kítia na Kypru) vlastní filozofickou školu. Žil v létech 340 – 260 př.n.l. Mezi další význačné zástupce stoicismu patří **Kleanthés** a **Chrysippos**. Hovoříme o tzv. starší stoy. **Poseidónios** byl zástupce tzv. střední stoy. Více se používá název **řecké stoa**.

Mnohem známější bylo tzv. *mladší* neboli **římské stoa** (1.–2.stol.n.l.). Mezi jeho nejvýznamnější představitelé patří Říman **Seneca**, císař **Marcus Aurelius** a otrok **Epiktétos**. Císař Marcus Aurelius přijal stoickou nauku v dětství a řídil se jí po celý život. Ač byl jedním z nejmocnějších vládců své doby, pohrdal vnějšími statky. Prožil celý svůj život na bojištích, kde v nuzném vojenském plášti vedl své legie do četných bojů. Stěží nalezneme v dějinách takovou osobnost, která se přes obrovskou moc vyznačovala takovou mírou sebeovládání a skromností, se smyslem k zodpovědnosti při vedení státu.

Stoicismus vychází ve své nauce z nauky **kyniků**. Známa je povídka o Diogénovi, jenž žil celý život v sudu. Zénon přijímá učení i jiných filozofů, jako např. Hérakleita. Stoický systém se dělí na *logiku*, *fyziku* a *etiku*, přičemž největší důraz je kladen na etiku.

Stoickou etiku charakterizuje klíčový motiv – **život v souladu s přírodou** neboli **život rozumný**. To je jediné dobro. Naproti tomu stojí špatnost či **život nerozumný**. Všechno ostatní, jako je život, zdraví, majetek, čest, jsou pro stoiky věci **lhostejné**. Nejdůležitější je rozpoznat věci rozumné, nerozumné a lhostejné.

Ve své snaze o rozpoznávání těchto hodnot jsme stále sužováni *afekty* (pudy a vášně), které nás svádějí na scestí. Úkolem člověka je oprostit se afektů a dosáhnout tzv. *apatheia*. Člověk zbavený vášní je *člověk moudrý*. Teprve takový člověk je svobodný, bohatý a šťastný.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu "Nová cesta za poznáním", reg. č. CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Ostatní, a těch je většina, jsou *pošetilí*. Dosud hovoříme o učení kynického. Ale stoikové se snaží uvést svůj ideál mudrce ve větší celek. Tato snaha se ubírá dvěma směry:

1. Stoikové přehodnotili věci lhostejné a některým přiznali určitý význam. Tak se dostalo hodnotám, jako jsou **manželství, rodina a stát** určitého ospravedlnění.
2. Na rozdíl od kynického učení, kdy kynik žije pouze pro svou osobu a nic jiného kolem ho nezajímá, stoikové uznávají **přátelství mezi moudrými**.

Navíc vznášejí dva zásadní požadavky- **spravedlnost a lásku k člověku**. Tyto dva požadavky ovšem přesahují rámec otrokářského starověku. Spravedlnost a lásku k člověku totiž vztahují na všechny lidi bez rozdílu, tedy i na **otroky a barbary**! Stoikové jako první ve starověku zastávali **všeobjímající myšlenku humanismu**.

Stoická nauka o nepodmíněných mravních příkazech nezávislé osobnosti, díky císaři Marku Aureliovi, zasáhla postupně celou vládnoucí římskou vrstvu. Pohrdáním vnějšími statky, dodržováním přísné asketické morálky a oslovováním nejvyšší bytosti - „otec“, připravili stoikové živnou půdu pro vznik **křesťanství**. I když je třeba podotknout, že Marcus Aurelius se stavěl na stranu tradičního náboženství a proti zastáncům křesťanství postupoval velice tvrdě. Dějinný význam stoicismu tím ovšem nemohl být nijak zpochybněn.

Literatura:

Störig, H.J. Malé dějiny filozofie, vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9